

Ordinar – obișnuit, de rînd
Stoc – bunuri de rezervă în magazine, piață
Stog – gramada de fin
Însera – a se face seara
Insera – a introduce, a adăuga
Evalua – a determina, a stabili, prețul, valoarea, numărul
Evolua – a trece printr-o serie de transformări, prin diferite faze progresive spre o treaptă superioară
Gerant – administrator
Girant – persoana care garantează
Temporal – care indica timpul, privitor la timp
Temporar – vremelnic, trecător, provizoriu

De obicei ca formă (complex sonor) ele diferă printr-un sunet, maxim două, de aceea sunt surse de confuză și greșeli de limbă se folosesc pentru a plasticiza vorbirea orală și scrisă, deoarece exprimarea care utilizează un singur cuvînt pentru elucidarea situațiilor devine seacă, sâcâietoare, de a varia exprimarea pentru a nu lasă impresia de monotonie și sărăcie.

Concluzie

Am putea concluziona ca: limbajul evoluează rapid și mai ales asimilează rapid cuvinte imprumutate din alte limbi, ca este absolut necesară o mare atenție în exprimare, o bună cunoaștere a sensului tuturor cuvintelor folosite pentru a transmite un mesaj coerent și corect.

Bibliografie

1. Chiriac M. „Probleme de vocabular prin explicații și teste”, București, Recif, 1996.
2. Grosu E. „Mic dicționar de pleonasm”, Chișinău, Epigraf, 1996.
3. Paliu A. „Cultura comunicării”, Chișinău, Epigraf, 1999.
4. Lazarescu Rodica. „Mic dicționar al capcanelor limbii române”, Ed. Niculescu, București, 2000.
5. Radulescu Ilie Ștefan. „Să vorbim și să scriem corect”, Ed. Niculescu, București, 2000.
6. Rusnac G. „Limba română corectă”, Chișinău, ARC, 1996.
7. „Dicționarul explicativ al limbii române”, ed. II, București, Univers Enciclopedic, 1996.

CONTROVERSE DE CORECTITUDINI LA LECȚIILE DE LIMBA ROMÂNĂ

Aliona Busuioc, Natalia Țurcan

Catedra Limba Română și terminologie medicală USMF „Nicolae Testemițanu”

Summary

Correctness controversies during Romanian lessons

Linguistic „borrowing” is a „phenomenon” having a high occurrence in Romanian. This procedure by means of which the vocabulary and the phraseology of one language is enriched, is often ignored or avoided consciously in different textbooks both for pupils and students. Due to the fact that a lot of aspects of the borrowings are little known, it is often confused with a simple translation or a simple borrowing. This constitutes an additional reason to analyse this phenomenon in Romanian.

Rezumat

Calculul lingvistic este un fenomen reprodus frecvent în limba română. Acest procedeu prin care se îmbogățesc în special lexicul și frazeologia unei limbi este deseori ignorat sau evitat în mod conștient în diferite manuale atât pentru elevi, cât și pentru studenți. Prin faptul că multe aspecte ale calculului sunt prea puțin cunoscute, de multe ori acesta este confundat cu simpla

traducere sau cu un împrumut. Ceea ce constituie un motiv în plus pentru a analiza acest fenomen în aspectul limbii noastre.

Calculul reprezintă o barieră pentru producerea unor cuvinte, îmbinări, atât de ordin fonetic, cât și de cel gramatical. În special verbul utilizat de mulți incorect. Calchierea irațională din limba rusă denotă forma rusească a multor categorii gramaticale, pe care verbul românesc nu le are.

Modelul rusesc influențează exprimarea în special a verbului cu prefixe, care sunt absolut incompatibile.

Verbul în limba română este cea parte de vorbire importantă în comunicare, deoarece el este frecvent utilizat în vorbirea orală sau scrisă vizavi de alte părți de vorbire.

Prin verb, noi, utilizatorii ne exprimăm ideea printr-un ansamblu al timpului, al modului, al persoanei. În cazul în care se va comite o greșeală în structura gramaticală a verbului, acesta va putea declanșa modificări de sens, ceea ce va duce la confuzii în exprimarea și receptarea mesajului.

Calculul lingvistic este un fenomen pe cât de complex pe atât de interesant, la care limba (vorbitorii) îl utilizează nu de puține ori pentru a crea noi termeni sau pentru a îmbogăți semantic cuvintele deja existente. La baza oricărui tip de calc se află un model străin (cuvânt, îmbinare de cuvinte, expresie etc), a cărui structură este redată prin materialul lingvistic autohton. Calculul reprezintă un tip de traducere a structurii termenului străin, care, ca orice traducere, înseamnă redarea, transpunerea unui cuvânt străin dintr-o limbă în alta. Prin calc înțelegem nu doar o simplă reproducere a structurii unui cuvânt sau îmbinări, expresii străine, dar, dese ori, ceea ce se copiază este conținutul semantic al unui cuvânt, respectiv unul dintre sensurile sale, care amplifică structura semantică a unui cuvânt românesc, fapt care în mod obligatoriu include între cele două cuvinte un constituent semantic comun. Conform DEX definiția pentru calc: „Fenomen lingvistic care constă în atribuirea de sensuri noi, după model străin, cuvintelor existente în limbă ori în formarea unor cuvinte ori expresii noi prin traducerea elementelor componente ale unor cuvinte străine”.

În literatura de specialitate sunt mai multe criterii de clasificare a calcurilor, dintre care cele mai frecvent invocate sunt:

a) nivelul lingvistic la care se produce calchierea; care include următoarele tipuri:

- calc lexical,
- calc gramatical.

b) fidelitatea față de model; după acest criteriu, putem vorbi de:

- calc total (integral);
- calc parțial (semicalc).

c) complexitatea unităților calchiate, situație în care se disting două tipuri:

- calc lexical;
- calc frazeologic.

Fiecare dintre aceste tipuri suportă și subclasificări. În lucrările de specialitate se preferă, de regulă, combinarea acestor criterii, ceea ce permite o mai bună circumscriere a tipurilor și subtipurilor de calc. Astfel, putem distinge trei tipuri fundamentale de calc lingvistic:

- calc lexical,
- calc gramatical
- calc frazeologic, și de trei tipuri combinate:
- calc lexico-gramatical,
- calc lexico-frazeologic
- calc frazeologico-gramatical.

Cele mai multe calcuri lexicale s-au realizat după modelele franțuzești.

a) Calcuri după derivate cu prefixe:

- calcuri totale: a dezbate (fr. debattre), a supraveghea (fr. surveiller), subdezvoltat (fr. sous-developpe), a întreține (fr. entretenir), a întretăia (fr. entrecouper) etc.;

- calcuri parțiale (în care fie prefixul este împrumutat, iar tema calchiată, fie tema este împrumutată, iar prefixul este calchiat): a subîmpărți (fr.subdiviser), a asigura (fr.assurer), premergător(fr. precurseur), a prevedea (fr. prévoir), a subestima(fr. sous-estimer) etc.
- b) Calcuri după derivate cu sufixe:
 - calcuri totale: simțămînt (fr. sentiment, it. Sentimento), ședință (fr.seance), numeros (fr. nombreux) etc.;
 - calcul semantic este un împrumut de sens și care atribuie un sens nou unui cuvînt vechi deja existent într-o limbă, sub influența corespondentului semantic străin care îl conține și care are, totodată, și sensul tradițional al cuvîntului autohton. Aceasta înseamnă că termenul influențat și cel după care se calchiază trebuie să aibă cel puțin un sens comun, prin intermediul căruia se efectuează transferul sensului pe care modelul îl are în plus față de cuvîntul care îl imită;
 - cele mai multe calcuri semantice au caracter neologic, însă pot fi și calcuri semantice a căror vechime este de cîteva secole: rom. limbă (lat.lingua) are în textele vechi două sensuri distincte: cel de „organ musculos modil care se află în gură...” (cu care a fost moștenit) și cel de”popor”, explicat prin influența v.sl.jezyk, care cunoștea ambele sensuri.

Mult mai numeroase sunt însă calcurile semantice din limba română, după cuvinte franțuzești, englezești, germane sau rusești.

De exemplu:

Rădăcină – cu sensul pe care îl are în matematică și lingvistică (rădăcină pătrată, rădăcină a unui cuvînt etc.), după francezul *racine* (*racine carree, racine d un mot*);

Mișcare a ajuns să însemne și” acțiune sau curent care grupează un mare număr de oameni în jurul unei acțiuni de interes general, al unei idei sau concepții”, dar și ”acțiune/organizație de masă care tinde să realizeze un scop social politic”, prin analogie cu fr. mouvement;

A agreea – cu sensul de „a fi de acord”, după engl. Agree,

Determinat – cu sensul de „hotărît”, după engl. determined;

Imagine – cu sensul de „percepție publică”, după engl. image;

Provocare – cu sensul de „dificultate de învins”, după engl. challenge;

A apela – cu sensul de „a da un telefon, a forma un număr de telefon”, după fr. appeler;

A opera – cu sensul de „a acționa”, după engl. to operate;

Proiect – cu sensul de „program (social, administrativ, educativ), sub influența engl. project;

Promovare – cu sensul de „susținere, propagare (a unei idei etc.), campanie de lansare a unui produs etc.”, după engl. promotion;

Reabilitare – cu sensul tehnic de „reparare, repunere în funcțiune” (reabilitarea rețelei de drumuri naționale), calc după fr. rehabiliter;

Oportunitate – cu sensul de „ocazie fericită, prilej favorabil”, după engl. opportunity sau fr. opportunité.

Prefixul pre- , utilizat frecvent la formarea verbelor (a prelua, a predispuce, a prescrie, a presimți etc.) este considerat, în mod greșit, ca fiind echivalent al rusescului ”pac”, ceea ce face să apară și să circule în exprimarea vorbitorilor sensul verbului rusesc ”рассмотреть” – vizează “a precăuta”, cu varianta “a precăta”. Acest cuvînt artificial, inexistent în limba română, este frecvent în exprimarea cu caracter oficial-administrativ în contexte de tipul: “la adunare a fost precăutată chestiunea”, “trebuie să precăutăm urgent această întrebare”, “parlamentul a precăutat legea” etc. În toate aceste cazuri în locul lui “a precăuta” trebuia să apară *a examina* sau *a analiza, a studia*.

O altă calchiere a structurii verbale rusești este cuvîntul ”necătînd”, lexem, care, de asemenea, nu există în limba română. Acesta este format după modelul lui “несмотря” din limba rusă și este utilizat cu sensurile respective în contexte cum ar fi: „necătînd că are tensiune

arterială...”, „necătfînd la existența multor opțiuni, uneori dinții trebuie extirpați”, „necătfînd că ar putea fi considerate bolnave...”, „voi pleca la policlinică necătfînd că nu mai simt dureri în regiunea abdominală” etc. Acest lexem – „necătfînd” trebuie înlocuit prin mijloace de exprimare corecte, cum ar fi: deși, cu toate că, în pofida(faptului), chiar dacă, măcar că.

Verbele cu prefixul pre- predestinat, folosit deseori acolo, unde în mod normal trebuie să apară *destinat*, de ex.: „manualul este predestinat studenților”, „medicamentele sunt predestinate pacienților”, „tratamentele curative sunt predestinate tuturor persoanelor care suferă de afecțiuni...”, exprimări în care modelul rusesc „предназначить”, este utilizat un cuvînt ce are un prefix similar cu cel din limba rusă, fiindcă *a predestina* înseamnă “a hotărî dinainte soarta cuiva; a sorti, a meni, a ursi”.

Un alt verb utilizat artificial după modelul rusesc este „a cointeresa” cu sensul lui „заинтересовать”, avînd și participiul „cointerestat”, ambele variante circulînd intens în diferite contexte: „eu singur sunt cointerestat”, „studenții mediciniști sunt cointerestați în aceasta.” Conform dicționarului, cuvîntul rusesc “заинтересовать” nu se traduce în românește prin „a cointeresa”, ci prin „a interesa, a începe să fie interesat de ..., a căpăta, a arăta interes pentru...” Adjectivul *cointerestat* cu sensul: „care este interesat împreună cu alții într-o acțiune comună (din care are ceva de cîștigat).” În general prefixul co- adaugă cuvintelor sensul suplimentar de „împreună cu” de exemplu: *coautor* este „cel care a scris, a realizat ceva împreună cu altă persoană”, a coexista - „a exista în același timp sau împreună cu altcineva”, a colabora – „a participa împreună cu alții la realizarea unei acțiuni.”

Din exemplele anterioare corecte vor fi variantele „eu sunt persoană interesată” sau „eu am un interes anumit”, „studenții mediciniști sunt interesați de aceasta.”

Multe greșeli apar atunci cînd sunt calchiate verbele reflexive din limba rusă. Frecvente sunt:

- „a se ocupa” (după „заниматься”) în contexte cu referire la activitățile didactice, de ex.: „se ocupă cu sportul”, „studentul se ocupă la biologie cu un profesor”, corect va fi: „practică sportul”, „învață/are meditații la biologie cu un profesor”;

- „a se atîrna” (după „относиться”), de ex.: „ei se atîrnă bine față de colegi”, „ne-am atîrnat serios față de examene”, corect: „ei au atitudine bună/ sunt binevoitori față de colegi”, „am avut o atitudine serioasă față de examene”.

Concluzii

Pentru a evita utilizarea cuvintelor, îmbinărilor de cuvinte, expresiilor, care au un caracter confuz, trebuie de consultat frecvent dicționarul. De regulă, influența rusă, pe care o avem actualmente în limba română, ne creează o varietate și o multitudine de calcuri lingvistice. De aceea, cunoașterea acestui fenomen și diferențierea calcului lingvistic de împrumut, și, respectiv, a calcului lingvistic de traducere, va îmbogăți structura semantică a unui cuvînt românesc, în condiția în care între cele două cuvinte există și un element semantic comun.

Bibliografie

1. Condrea, Irina. Norma literară și uzul local. Chișinău: Firma Editorial Poligrafică „Tipografia Centrală”, 2001, p.20.
2. Ilie, Ștefan Rădulescu. Vorbiți și scrieți corect. Erori frecvente în limbajul cotidian. București: Teora, 2005, p.36.
3. Cristea, Theodor. Sinteze de limba română. ed. a treia, 1984, p.100-106.
4. Coteanu, Ion. Dicționarul explicativ al limbii române. București: Ediția a doua, 1998.